

Lärarhandledning

Lärarhandledning The Sexual Contract

av Gunhild Aubert Opdal, teaterpedagog på Unga Klara

Lärarhandledningen riktar sig till lärare och elever som har tittat på föreställningen The Sexual Contract på Unga Klara. Övningarna kan användas för att arbeta vidare med föreställningens tematik i klassrummet. Vi hoppas att lärarhandledningen kan ge inspiration till både lärare och elever och vi uppmuntrar lärare att anpassa övningarna till klasserna och eleverna, då det är ni som känner eleverna och vet på vilket sätt övningarna kan fungera.

Lärarhandledningens innehåll:

- Text av regissör Shari Sabel Strandmark
- Uppvärmningsövning
- En enda berättelse
- Intersektionalitet och normer
- Ord, ord, ord
- 24 kvinnor i historien
- Mary Wollstonecraft
- Litteratur och länkar
- Om Unga Klara

Respekt och trygghet

Föreställningen The Sexual Contract är ett så kallad devisingprojekt, där manus och scener har skapats genom utforskande och improviserande utifrån idéer, teorier och tankar. Vi hoppas att detta förhållningssätt kan tas in i klassrummet. Utforska begreppen, scenerna och tematiken tillsammans! Kom ihåg att inkludera och öppna för allas berättelse och allas tolkning. Det är viktigt att skapa ett tryggt och respektfullt förhållningssätt till varandra - det finns inga berättelser som är fel eller tråkiga. Eftersträva ett välkomnande, tillåtande och lyssnande rum där elevernas egna reflektioner får ta plats. Om det finns elever som inte vill delta är det förstås också okej.

-Vadå kontrakt, jag har väl inte skrivit under något kontrakt?

Det var en lång process för mig att få ihop historia och samtid. Som vuxen började jag förstå min ovilja att leka med dockor, min kärlek till färgen rosa, den där oförståelsen inför det där med att träffa "rätt person" och varför det var viktigt att visa att jag kunde flytta ensam över Atlanten. Bevisa, manifesteras, kämpa emot, slå hårt. Senare i livet förändras några av de där tankarna, men en känsla finns kvar. Det är någonting som inte stämmer.

En inspiration till föreställningen är Carole Patemans bok *The Sexual Contract*. Där berättar hon om hur vårt samhälle bygger på det patriarkala könskontraktet och hur mäns maktövertag påverkat skapandet av de strukturer som vi alla lever i idag. Insikten om hur exkludering och diskriminering faktiskt ingår i grunden för det västerländska samhällsbygget är en svindlande obehaglig tanke. Rättvisa. För vem? Jämlikhet. Vilka ska vara jämlika? Förnuft. Hur bedöms förnuft? Jämställdhet. Vad innebär det? Nationalitet. Hur då?

Under vår resa från teori till teater har vi - det konstnärliga teamet tillsammans med ensemble - brutit oss loss från boken när vi har försökt skapa en personlig tolkning om vad *the sexual contract* egentligen handlar om idag och för oss. Vi har velat göra en föreställning som synliggör patriarkatet och inspirera dig som publikdeltagare att känna att det är vi tillsammans som formar den framtida historien.

Vilka överenskommelser har vi gjort och vilka gör vi imorgon?
/Shari Sabel Strandmark, regissör

Uppvärmningsövning

"Att leka är också att ingå en kontrakt, där vi inrättar oss efter lekens regler."

Att värma upp klassen inför arbetet är alltid bra, då vi löser upp fasta mönster och vi sänker prestationskraven genom att lekfullt ta oss an en tematik. Att kroppen är i fokus är heller inte så dumt. Låt det vara lekfullt! Det ska inte redovisas, inte heller vara något där eleverna ska prestera.

Hoppa imaginärt rep:

Två i klassen står med några meters mellanrum och håller i ett osynligt rep. Nu ska ni svinga repet så det blir en stor båge och ni ska hålla ett jämnt tempo. De andra i klassen ställer sig bakom en av rephållarna och nu ska ni springa in i repsvängen, hoppa tre gånger och sedan springa ut på andra sidan. Utan att hoppa på repet, stanna bågen eller tempot och utan att få repet i huvudet.

På vilket sätt handlar detta om kontrakt och gemensam överenskommelse? Samtala kring samspelet mellan de två som svänger repet och de som hoppar. Även om leken är enkel, speglar den komplexa mönster. Samtala kring överenskommelser, timing, gemensamma regler. Diskutera hur lätt det är att se när repet har stannat, trots att det inte finns något rep.

En enda berättelse

"Den enda berättelsen skapar stereotyper."

Lyssna och titta på Chimamanda Ngozi Adichies TED Talk

Faran med en enda berättelse

https://www.ted.com/talks/chimamanda_adichie_the_danger_of_a_single_story?language=sv

Med bakgrund i hennes föreläsning kan klassen arbeta med flera scener och begrepp från The Sexual Contract.

Eurocentrism:

Ett begrepp som syftar till att en utgår ifrån Europa som mall och standard för hur en ser på resten av världen.

Ta fram kartor eller rita av kartor där världen är upp och ner, dvs Australien avbildas upp till höger och Nordamerika nere till vänster (t ex McArthur's Universal Corrective Map of the World). Diskutera hur landmassorna och kontinenterna ser ut och hur det skulle kunna påverka vår syn på världen om kartorna var presenterade på detta sätt.

Hitta berättelser i tidningar från nutiden som avslöjar en eurocentrisk syn på världen. Det kan vara med perspektiv inom sjukvård, ekonomi, tillväxt, jämställdhet, turism, maktförhållanden, barnuppfostran. Diskutera hur utbrett eurocentrism är och på vilket sätt den påverkar oss i vardagen.

Gapminder med Hans Rosling i spetsen har flera bra exempel på hur vi tror att världen ser ut, när det i realiteten är annorlunda. Diskutera hur vi är påverkade av en gammal uppfattning, en eurocentrisk syn, när vi ser på världen.

Columbus:

Försök att läsa om Columbus med en annan blick än den koloniala, imperialistiska, erövraren. Hur komma förbi den inlärdade synen på världen?

Skriv en berättelse om natten innan skeppen från Spanien ankrade upp längs Haitis stränder, från öbefolkningens perspektiv. Få fram en helt annan berättelse än Columbus perspektiv.

I vår vardag:

Hur förhåller vi oss till begreppet om den enda berättelsen? Prata kring detta:

Tjejfotboll - fotboll

Piloten - den kvinnliga piloten

Den kvinnliga kirurgen - kirurgen

Den manliga barnmorskan - barnmorskan

Den kvinnliga chefen - chefen

Seniordans - dans

Pappan - den homosexuella pappan

Den manliga förskolefröken - förskolefröken

Undersköterskan - den manliga undersköterskan

Klassen kan reflektera var och en för sig i några minuter och sedan göra ett gemensamt samtal. På vilket sätt speglar norm och makt in hur vi läser av den enda berättelsen?

Du är inte en, du är många:

Skriv upp tre saker om dig själv som beskriver dig. Gör det anonymt och saml in lapparna. Läs och skriv upp allas tre saker på tavlan. Samtala därefter kring alla svaren och orden man har fått upp. Hur speglas klassen genom dessa ord? Kan vi läsa från orden vilka vi är, var vi kommer ifrån, var vi bor? Är det stereotyper? Hur skulle det påverka oss om vi framställdes som en enda berättelse?

Intersektionalitet och normer

"Om vi inte har ett namn för ett problem, kan vi inte lösa det."

Lyssna och titta på Kimberlé Crenshaws TED Talk

Nödvändigheten av intersektionalitet

http://www.ted.com/talks/kimberle_crenshaw_the_urgency_of_intersectionality

Med bakgrund i hennes föreläsning kan klassen arbeta med flera scener och begrepp från The Sexual Contract.

Intersektionalitet:

Ett akademiskt begrepp som syftar till att se hur olika maktordningar samverkar med varandra. Kommer från engelskans "intersection" (vägkorsning) och syftar just till en skärningspunkt där till exempel klass, etnicitet och kön möts och skapar olika villkor för olika människor.

Personbeviset:

Ta utgångspunkt i scenen där Sandra ringer Skatteverket och pratar med sitt personbevis. Diskutera normer, konventioner och mönster. Vem bestämmer i vilka fack vi sätter människor?

Binär könsuppdelning: En uppdelning av kön som delar in människor i två kategorier: man och kvinna. Varför? Gift-ogift: Varför pratar vi inte om osingel-singel?

Rosa stolar, bruna stolar, lila stolar, gula stolar:

Under föreställningen flyttades stolarna i rummet ett antal gånger. Reflektera och samtala i klassen kring varför. Vad fick ni syn på när ni hade flyttat runt några gånger? Det var cirklar, trianglar och fyrkanter uppmålade på scengolvet. Varför? Kan vi sätta stolflyttningen i relation till vårt samhälle? På vilket sätt? Hur kan stolarna vara symbol för samhället? Vad tänkte ni kring de exklusiva lila stolarna som det enbart var ett fåtal av? Vad kan de symbolisera? Vad tänkte ni kring de rosa stolarna som inte kunde flyttas?

Vilka är vi?

Prata i klassen: Vilka påståenden/meningar kan du svara ja på?

Jag kan utföra vilken idrott jag vill.

Jag känner mig bekväm i klassen.

När jag pratar, förstår folk vad jag menar.

Man kan se på mig vilket kön jag är/har.

Man kan uttala mitt namn utan att fråga.

Jag är rädd när jag går hem på kvällen.

Jag får ledigt under mina religiösa högtider.

Jag är inte rädd för att stoppas av polisen.

Jag får visa min kärlek utan att få konstiga blickar.

Jag kan ha vilka kläder jag vill utan att bli ifrågasatt.

Jag kan identifiera mig med med människor i reklam, böcker och film.

Jag kan plugga vilken inriktning som helst.

Jag kan förstå och tala språket i det landet jag bor.

Bio, teater, konserter och museum är öppet för mig.

Omklädningsrum i simhallar och på gymmet är anpassade för mig.

När tänkte du på ditt kön senast? När tänkte du på din religion/etniska bakgrund och hudfärg senast? När tänkte du på hur bra du är på att se/höra/gå senast? När tänkte du på ditt språk senast? När tänkte du på att vara utanför/innanför senast?

Låt reflektion och samtal vara så fria och inkluderande som möjligt.

Tänk er in i dessa roller:

- 1) Du är en kvinna som kommer från Latinamerika. Du har en master från universitetet i Stockholm och du har gett ut böcker. Du är guaraní.
- 2) Du arbetar inom off-shore, två veckor på jobb, fyra veckor hemma. Du har ett barn, du är kvinna.
- 3) Du är en man med dyslexi. Du var tvungen att gå om ett år i högstadiet. Du är VD för en internationell språkskola.
- 4) Du är en tjej som bär slöja, har sex småsyskon och arbetar som läxhjälp. Du drömmer om att bli forskare inom fysik.
- 5) Du är en 25-årig kvinna med hög utbildning. Du har flytt Syrien och bor på förläggning i Mellansverige.
- 6) Du är polis. Du är nyskild. Du är en man.
- 7) Du är 18 år och går sista året på gymnasiet. Du är gravid.
- 8) Du är en tjej född i en killkropp. Du vill bli skådespelare.
- 9) Du är singel, trettio år och bor i innerstaden i en stor stad. Du har en ledarhund.
- 10) Du är en 30-årig man, ensamstående med en dotter på åtta år. Du arbetar på en förskola.

Dela in klassen i grupper om fyra personer i varje grupp. Samtala kring dessa roller och fördjupa dem genom att hitta på namn, familj, bakgrund osv. Ställ nu frågorna igen från övningen innan, vilka kan ni nu svara ja på? Vad får ni syn på och hur går samtalen i grupperna? På vilket sätt kan vi arbeta för större inkludering? Vad är norm och hur relaterar vi till det i vardagen? Vilka förväntningar, oskrivna regler och ideal ligger dolda bakom normen? Hur påverkas vi av normer?

Ord, ord, ord

Diskutera hur, var och på vilket sätt vi kan hitta *vardagliga situationer* där dessa begrepp, fenomen och ord finns. Hur kan vi göra för att förändra? Vilken makt har vi att påverka?

Feminism: Rörelse med syfte att ge kvinnor lika möjligheter och rättigheter som män. Inom rörelsen finns det flera olika inriktningar och perspektiv.

Frågestrejka: Låta bli att ställa frågor i ett samtal, för att bryta mönstret att kvinnor ställer frågor till och om män i högre utsträckning än vad män ställer frågor till och om kvinnor.

Ickebinära kön eller intergender: Alla kön som inte är enbart man eller kvinna. En person kan vara både och eller varken eller.

Kapitalism: Kapitalism bygger på idén om ständig tillväxt och att marknaden i sig är den som ska styra vad som ska produceras och satsas på i ett samhälle eller land.

Könsmaktsordning eller genusordning: Kan beskrivas som en maktordning som utgår från två principer: Mannen som norm för människan och i synnerhet av kön. Ordningen upprätthålls av "osynliga genuskontrakt".

Mansplaining: Ett beteende där en person lägger ut texten om något som den som lyssnar redan känner till.

Nationalism: Ideologi som värnar om en nations gränser och utgår från att medborgarna i nationen är en speciell grupp med vissa karaktärsdrag samt att nationens värde är viktigare än andra kollektiva värden.

Patriarkat: Ett styre där mannen är normen för människan och mer värd än kvinnan och andra kön och där mannen ses som "överhuvud" – det vill säga bestämmer och beslutar.

Samhällskontrakt: Ett politiskt-filosofiskt begrepp som beskriver en idé om att samhällets uppkomst grundar sig i en ursprunglig överenskommelse mellan folket och makthavare. Samhällskontrakt som uttryck är en tankefigur och refererar inte till en faktisk händelse.

24 kvinnor i historien

Nedan följer en lista över 24 kvinnor som vi alla borde känna till. Dessa kvinnor är också avbildade i Unga Klaras foajé under spelperioden, ritade av en kvinna. Diskutera och samtala: Vilka känner ni till? Vilka är okända? Kan ni koppla på reflektionerna från avsnittet om Den enda berättelsen när vi ser på kvinnorna i historien?

1. Hannah Arendt (1906–1975), Tyskland, USA
Politisk filosof som räknas till en av 1900-talets mest inflytelserika tänkare.
2. Christine de Pizan (1364–1430), Italien, Frankrike
Retorisk filosof och författare som ofta benämns som världens första feminist.
3. Fatima al-Fihri (ca 800–880), Kairouan (nuvarande Tunisien)
Byggmästare och mecenat som grundade en moské och världens första universitet.
4. Emmeline Pankhurst (1858 – 1928), England
Politisk aktivist som kämpade för kvinnors rösträtt och grundade Suffragetterörelsen.
5. Sappho (630–570 f Kr), Grekland
Poet vars hemö Lesbos fått ge namn till Lesbisk eftersom hon skrev kärleksdikter till kvinnor.
6. Rosa Louise McCauley Parks (1913–2005), USA
Medborgarrättskämp som när hon 1955 vägrade lämna plats för en vit medpassagerare inspirerade till den stora bussbojkotten i Montgomery.
7. Kerstin Hesselgren (1872–1962), Sverige
Sveriges första kvinna i riksdagens förstakammare 1922 och som senare startade Kvinnliga medborgarskolan i Fogelstad.
8. Elise Ottesen-Jensen (1886–1972), Norge, Sverige
Journalist och sexualupplysare som grundade Riksförbundet för sexuell upplysning RFSU 1933.
9. Wangari Maathai (1940–2011), Kenya
Miljöaktivist, tidigare miljöminister och som grundade miljöorganisationen Green Belt Movement och fick Nobels fredspris 2004.
10. Rigoberta Menchú (född 1959), Guatemala
Politisk ledare som stridit för Mayafolkets mänskliga rättigheter och som fick Nobels fredspris 1992.
11. Pussy Riot (2011), Ryssland
Punkgrupp som utmanar den politiska och religiösa makten och kämpar för mänskliga rättigheter.

12. Mary Wollstonecraft (1759–1759), England
Författare och filosof vars tidiga förespråkande av kvinnors lika rättigheter förebådade framväxten av den feministiska rörelsen.
13. Yvonne Hirdman (född 1943), Sverige
Historiker och feminist som introducerade genusbegreppet i Sverige och 1988 skrev en artikel om Genussystemet och dess två principer.
14. Kimberlé Crenshaw (född 1959), USA
Advokat och specialist på medborgliga rättigheter, teoretiker och professor som introducerade begreppet intersektionalitet.
15. Sylvia Rae Rivera (1951–2002), USA
Dragqueen och en central aktivist som bland annat stred för HBTQ-rättigheter och deltog i flera centrala rörelser för fred och mänskliga rättigheter.
16. Gabriela Mistral (pseudonym)/Lucila Godoy Alcayaga (1889–1957), Chile, USA
Professor och författare, poet som kämpade för kvinnors rättigheter och fick Nobelpriset i litteratur 1945.
17. Qiu Jin (1875–1907), Kina
Politisk aktivist som lyfte fram kvinnors rätt till utbildning och ekonomisk självständighet samt stred för avskaffandet av traditionen att binda fötter på flickor.
18. bell hooks (född 1952), USA
Författare och politisk aktivist som i sin bok "Ain't I a woman" visar hur rasism och den rasistiska historien påverkat svarta kvinnor.
19. Tāhirih Qurat-ul-ein (1814 eller 1817–1852), Iran
Radikal poet, författare och teolog och förkämpe för kvinnors rättigheter.
20. Virginia Woolf (1882–1941), England
En av 1900-talets viktigaste författare, anses varit tongivande inom modernismen.
21. Judith Butler (född 1956), USA
Professor och central gestalt i utvecklandet av teoribildningar kring queer och kön som en social konstruktion.
22. Gayatri Chakravorty Spivak (född 1942), Indien
Litteraturteoretiker, filosof och universitetsprofessor vid Columbia University, där hon var en av grundarna till dess institut för 'Comparative Literature and Society'.
23. Emma Watson (född 1990), England
Skådespelare och känd från Harry Potter-filmerna, ambassadör för UN Women där hon också representerar jämställdhetsprojektet "HeForShe".
24. Beyoncé Giselle Knowles-Carter (född 1981), USA.
Artist verksam inom musik, dans och film. Hennes album Lemonade (2016) är ett feministiskt manifest.

Mary Wollstonecraft (1759 - 1797)

"Ni får ursäkta mig, mina kvinnliga åhörare, att jag tilltalar er som förnuftiga varelser."

Scenen där Mary knackar på dörren, kommer in och håller ett tal är inspirerad av hennes egen bok *Till försvar för kvinnans rättigheter*, som kom 1792. Vad händer i scenen som utspelas på Unga Klara? Vad pratar Mary om? Kan vi dra paralleller till idag? På vilket sätt? Hur behandlar Jonatan och Oldoz Mary i scenen? Kan vi se likheter till i dag? I vilka sammanhang?

Skriv ett tal inspirerad av Mary, men knyt ditt tal till jämställdhet anno 2017. På vilket sätt vil du bidra till ett mera jämställt samhälle? Var ser du det största behovet av jämställdhet?

Upplysningen:

Hur framställs upplysningstiden i svenska skolböcker? Filosoferna som på 1700-talet benämnde ett samhälle vi fortfarande är präglade av. Ofta är upplysningstiden framställd som kulmen av kunskap och intellektuellt tänkande. Dock läser vi inte in att det är förtryckande tankar och idéer med rasism och sexism.

Litteraturtips och länkar

Alla borde vara feminister av Chimamanda Ngozi Adiche

Prins Charles känsla av Liv Strömquist

Det dom inte sa - om hur jag blev feminist av Lisa Lindén

Under det rosa täcket av Nina Björk

Det enda könet av Katrine Kielos

Det kallas kärlek av Carin Holmberg

Göra kärlek av Mats Söderlund

Bad feminist av Roxane Gay

Pärlor & Patroner av Loka Kanarp

BRYT ett metodmaterial om normer RFSL Ungdom och Forum för levande historia

En annan historia Lina Thomsgård (red.)

Förnuft och känsla, det tudelade:

<https://www.facebook.com/TheURPlay/videos/1109643405813316/>

Kvinnor inom vetenskapen:

<https://www.facebook.com/curiositydotcom/videos/1491229607571518/>

Kvinnliga nobelpristagare:

<https://www.facebook.com/nobelprize/videos/10153429404604103/>

Dagens nyheter om kvinnor i historieböckerna:

<http://www.dn.se/nyheter/sverige/kvinnorna-saknas-i-skolans-historiebocker/>

Om tjejers representation i barnböcker:

<https://www.facebook.com/rebelgirls/videos/1596694693691853/>

Vem får synas?

<https://www.facebook.com/arating/videos/933717130081921/>

Lisa Lindén är filosofie magister i genusvetenskap med inriktning mot litteraturvetenskap och dramatik. På vår hemsida förklarar hon centrala begrepp från föreställningen och ställer frågor att arbeta vidare med. Se längst ner på sidan under *The Sexual Contract*. <http://www.ungaklara.se/forestallning/the-sexual-contract/>

Om Unga Klara

Unga Klara har sedan starten 1975 varit en teater i barns och ungas tjänst, där livets svåra och komplexa frågor lyfts fram genom konsten. Unga Klara arbetar utforskande och i process och alltid nära våra målgrupper, antingen det är sex månader gamla barn eller tonåringar – eller 80-plussare för den delen. Vi vill spela teater om det viktigaste, för de allra viktigaste och då är livet självt vårt rättesnöre. Suzanne Osten grundade Unga Klara och drev teatern fram till 2014 då Farnaz Arbabi och Gustav Deinoff övertog som konstnärliga ledare.

Vid frågor/information om lärarhandledningen:
Gunhild Aubert Opdal 08-506 20 173
gunhild@ungaklara.se